

Ian McEwan, sinemaya da uyarlanan 'Sonsuz Aşk' romanında yolları trajik bir kaza sonucu kesişen iki insan arasındaki ölümcül ilişkiyi anlatıyor. 'Patolojik' bir aşkın akıldışı ve ürkütücü doğası ile 'normal' aşkın acı ve kırılğan doğasını karşılaştıran 'Sonsuz Aşk', gerilimli, anlatıya derinlik ve görsellik kazandıran mükemmel bir roman.

Çağdaş İngiliz edebiyatının yaşayan en önemli temsilcilerinden Ian McEwan, 1948 yılında doğdu. Yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury'den yaratıcı yazarlık dersleri aldı. Dersini iyi çalışmış olmalı; 1976'da yayımlanan ilk öykü kitabı 'First Love, Last Rites' (İlk Aşk, Son Törenler) ile Somerset Maugham Ödülü'ne değer görüldü. Üç kere aday gösterildiği Booker Ödülü'nü 1988'de 'Amsterdam'da Düello'yla kazandı. 2006'da 'Cumartesi' romanıyla James Tait Black Anı Ödülü'nü, 'Sahilde' adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri'nde yılın kitabı ve yılın yazarı ödüllerini kazandı.

KADER AĞLARINI ÖRERKEN

'Sonsuz Aşk', sonrasında vuku bula-cak bir dolu tatsız olayı haber veren mükemmel bir giriş paragrafıyla başlıyor; "Başlangıcı belirlemek hiç de zor değil. Gün ışığında bir saçlı meşenin altında oturuyor, güçlü, sert rüzgârdan biraz olsun korunuyorduk. Çimenlerin üstünde diz çökmüştüm, elimde bir tirbuşon vardı, Clarissa bana şişeyi -1987 üretimi bir Daumas Gassac- uzatıyordu. İşte bu, zaman haritasında her şeyin başlangıcını belirleyen andı: Elimi uzatmıştım, şişenin serin boynu ve siyah folyo avucuma değdiği sırada bir erkek çığlığı duyduk. Dönüp arazinin öbür tarafına baktığımızda tehlikeyi gördük. Bir sonraki sahnede, ona doğru koşuyordum. Çok keskin bir geçiş olmuştu: Ne tirbuşonu elimden atışımı, ne ayağa kalkışımı, ne karar alışı, ne de Clarissa'nın arkamdan seslenerek beni uyarışımı anımsıyorum. Ne aptallık, meşenin dibinde, taze ilkbahar çimenlerinin üzerindeki mutluluğumuzdan fırlayıp koşarak bu öyküye ve labirentlerine dalmak hızla."

Anlatıcı Joseph Rose ya da kısaca Joe; fizik bölümünden iyi bir dereccyle mezun olmuş, kuantum elektrodinamiği üzerine doktora yapmış, ancak parlak kariyerini üniversitede sürdürmek

yerine popüler bilim kitapları kaleme almayı ve gazetelerde bilim üzerine makaleler yazmayı seçmiş bir adam. 40'lı yaşların sonunda. Kendisini iriyarı, sakar, saçları dökülen -şişman, tıpsız ve hantal- birisi olarak tarif ediyor. Yedi yıldır birlikte yaşadığı sevgilisi Clarisse Melton ise edebiyat alanında çalışan bir akademisyen ve Joe'ya göre duru bir güzelliğe sahip bir kadın.

Olay anında Clarisse'nin eve dönüşünü kutlamak için Londra yakınlarındaki bir alanda piknik yapıyorlar. Ama mutlulukları bir çığlıkla sonlanıyor. Duydukları çığlık, kontrolünü kaybetmiş bir hava balonunda mahsur kalmış bir çocuktan geliyor. Aynı anda olay yerine koşan başkaları da var; işsiz genç bir adam Jed Parry, iki çocuk babası John Logan, çiftlik işçileri Joseph Lacey ve Toby Greene... Ne yazık ki, balonun sepetindeki çocukla birlikte yükselmesini engelleyemeyecekler, içlerinden birisi ipi bırakınca diğerleri de bırakacak; balon, ipi bırakmayan Logan ile birlikte yükselmesini sürdürecektir. Diğerleri Logan'ın ölümüyle sonlanan kazayı hep birlikte izleyecekler ve asıl hikâye asıl şimdi başlayacak...

Artık sinir bozucu bir gerilim romanının içindeyiz. Zira, Joe'nun olay anında tanıştığı Jed Parry, görüldüğünün aksine, psikolojik açıdan sorunlu, De Clerambault sendromundan mustarip bir insandır. Karşısındakinin kendisine âşık olduğuna inanmak diye özetleyebileceğim bir sendrom içindeki Jed de bu kazanın ilahi bir tesadüf olduğuna, Joe'nun bakışları ve jestleriyle kendisini baştan çıkardığına, aralarında büyük bir aşk filizlendiğine

inanmaktadır. Ve bu takıntı Joe'nun hayatını cehenneme çevirecektir...

KIRILGAN HAYATLAR

Roman 2004 yılında aynı adla sinemaya uyarlanmış, film de romanı gibi karışık yorumlarla -beğeni ve yergilerle- karşılanmıştı. Bana kalırsa filmin en önemli sorunu, romanın gerilim ögesini esas almasıydı. Oysa Ian McEwan'ın bu yavaş tempolu gerilimini sinir bozucu bir hale getiren asıl etken hem McEwan'ın tartışmaya açtığı meseleler hem de hikâyeyi anlatırken kullandığı dili ve kurgusuydu. Özellikle uzun tasvirler ve iç monologlarla sergilenen kaza sahnesi...

Doğrusunu söylemek gerekirse 'Sonsuz Aşk', ilk 30 sayfasıyla bile okunmayı hak ediyor. 'Boşa harcanmış hiçbir kelime yok' denilebilecek kadar kusursuz, titiz, anlatıya derinlik ve görsellik kazandıran mükemmel bir anlatım. Elbette geri kalan bölümlerde de teklemiyor. Ancak zaman zaman edebiyata ya da bilime dair uzun tartışmalar çıkıyor karşımıza. McEwan'ın romanda ele aldığı meselelere ve doğrudan hikâyenin kendisine bağlanan -sanat ve bilim arasındaki ilişkiye, insanın doğasına, sevginin ve tutkun kaynaklarına vurgu yapan- bu türden tartışmaları dikkatle okumak gerekiyor.

Rahatsız eden bir gerilim ama okuyucuyu etkilemek için çarpıcı sahnelerle başvurmuş McEwan; gerilim anlarında bile o anın Joe'nun zihninde yansımasını -yoğun bir anlatımla- öne çıkarıyor. Asıl yapmak istediği, insani değerleri, ahlak, suçluluk, sorumluluk, bencillik ve hayatta kalma refleksi gibi duyguları, kritik anlarda verilen tepkiler ekseninde sor-

gulamak. Mesela Joe'nun kaza anındaki halতিরuhiyesi tam da Elias Canetti'nin 'Sözcüklerin Bilinci'nde tarif ettiği 'hayatta kalmak' psikolojisiyle açıklanabilir.

'Hayatta kalma durumunun, kesin olmaktan biraz uzak bir anlatımla -güç ve iktidar diye nitelendirdiğimiz- her şeyin özünü oluşturduğunu' söyleyen Canetti, "Ayakta duran insan, özerk bir görünümde; sanki yalnızca kendisi için vardır ve her türlü kararı verme bilme olanağına sahiptir" diyor.

Şimdi Joe'nun kaza anındaki zihnine dönelim...

"Düş âlemindeki gibi hem birinci hem de üçüncü kişiydim. Hareket ediyordum, ayrıca hareket ederken kendimi izliyordum. Düşüncelerim vardı ve bunların bir ekranda sürüklendiğini görüyordum. Bir düste gibi, duygusal tepkilerim ya yoktu ya da uygunsuzdu. (...) İçime bir sıcaklığın yayıldığını hissettim, bir tür kendini sevmeye duygusuydu bu, kollarım bedenimi sıkıca sarıyordu. Bir sonraki düşünce şu olmalıydı: Ve ben yaşıyorum..."

Tekrar Canetti'ye dönelim; "Bir kez hayatta kalmanın tadına varan, bu tadı yığmaya çalışacaktır". Ne var ki bu çaba kişinin hayatındaki sorunları da açığa çıkaracaktır. Çünkü "İnsan topluluklarının çoğundaki huzurlu yaşamın, izleyeni nıltan bir akışı vardır; bu yaşam, tehlikeleri ve çatlakları saklamak çabasıdır".

McEwan, pek çok romanında işte bu durumla -orta sınıftan eğitilmiş karakterlerin 'medenî' görünümünün altındaki her an kırılmaya hazır psikolojik fay hatlarıyla ve kırılmayı tetikleyen olaylarla- ilgileniyor.

'Sonsuz Aşk'ta patolojik bir aşkın (Jed'in Joe'ya beslediği karşılıksız aşkın) akıldışı ve ürkütücü doğasını 'normal' aşkın (Joe ve Clarissa arasındaki aşkın) acı ve kırılğan doğasıyla karşılaştıran Ian McEwan, sevginin farklı tür ve yoğunluklarını ortaya koyuyor. Jed'in sağlıksız, sadece kendi zihninde ürettiği aşk, aşk dediğimiz duygunun -belki de aşkta hepimizin bir av olduğunun- bir parodisi olarak da okunabilir. Bunların karşısına John Logan'ın kendisini feda etmeye götüren insan sevgisini koyuyor McEwan; "Bu, sosyobiolojinin insan doğasının gerçek işareti olduğunu iddia ettiği bir sevgidir". Karşılıksız ve kalıcı...

SONSUZ AŞK
Ian McEwan
Çeviren: Ülkem Corapçı
Yapı Kredi Yayınları, 2019
224 sayfa, 22 TL.